

Iz spominov planinca

Samotna Korošica

Sredi januarja, v najhujši zimi, ko nihče ni mislil na visokogorje, me je Vanč nagovoril, da bi šla v planine, in dodal, da lahko vzameva še koga s seboj. Tisti, ki se niso pustili nagovoriti, so imeli delno prav, čas ni bil pravi za to, toda Danila¹ in mene je pridobil in dogovorili smo se za Korošico.

Iz Kamnika smo se v jutranjem mraku vzpenjali ob potoku Kamniške Bele proti Presedljaju. Nahrbtniki so bili polni plezalne opreme in hrane za teden dni. Čeprav so naletavale le drobne snežinke, je bilo snega vedno več. S smučmi na nogah nismo več mogli naprej, strmina je bila prevelika. Povezali smo jih, dali na ramena in si pri hoji pomagali s smučarsko palico v roki. Ponekod se nam je udiralo tako globoko, da smo smuči vrgli počez predse in se iz snega potegnili nanje, jih ponovno zalučali predse in tako naprej. Čas je tekkel, začelo se je mračiti, sneženje je ponehalo, mi pa smo imeli občutek, da se prestopamo na mestu. Kljub noči je bila vidljivost zadovoljiva in Vanč je menil, da smo na pravi poti. "Držati se moramo levo, kajti desno, kjer je pot na Korošico, je plaz pred desetimi leti pokopal Ernsta, prejšnjega oskrbnika koč,

tam zgoraj pa nekega alpinista," naju je poučil. "Podnevi se vidi križ. Tisto zimo je bilo veliko snega. Urejat je šel zimske markacije, ker je pričakoval skupino gostov. Našli so ga po naključju, ker je njegov pes hodil po plazu."

Bili smo že nad gozdno mejo, ko je sneg postal trdnjši. Ponekod je bil zbit od vetra in udiralo se je vedno manj. Na noge smo si pripeli smuči in šlo je laže. Kot da se v prehitrem odvijanju filma prebujata dan, se je širila čarobna svetloba: mešanica blede modre in rumene barve, ki bi v akvarelu dala zeleno, a se ni pomešala kot vodenke, temveč se je razširila v močno mesečino. Hodili smo po zgornjem robu oblakov. Beli vrhovi vsenaokrog, nad njimi nebo z redkimi, a

¹ Danilo Škerbinek - Lilo

Srečo Klemenc
na grebenu
Ojstrice
Arhiv Sreča
Klemenca

Danilo Škerbinek - Lilo
pri vaji zaustavljanja s
cepinom
Arhiv Sreča Klemenca

velikimi zvezdami, med njimi pa svetel mesec. Molče smo obstali. "Manjkajo samo še angeli," je spregovoril Vanč. "Pred nami je Dedec," je dodal. "Predlagam, da gremo levo proti Srednji Babi. Sneg je gotovo dobro zbit. Po poti se nam bo udiralo vse do Korošice."

In smo šli. Blíže smo prihajali sedlu, trša je bila površina in hodili smo le še po robnikih smuči. Če bi pritisk nanje popustil, bi nas spodneslo in bi se ustavili bog ve kje spodaj na prehojeni poti. Prišli smo na sedlo. Druga stran je bila tako prepadna, da so bile konice smuči v zraku, ko smo pogledali v kotlino Korošice. Pod njimi je bila očitno vse do ravnice kotline, v kateri je koč, stena zbitega snega. Tukaj dol moramo. Morali bi sneti smuči, jih pritrditi na nahrbtnik, obuti dereze, se navezati in se varovani s cepini spuščati drug za drugim v globino. Toda sneg ni bil pomladno trden. Bil je svež, le od vetra zbit, in pri padcu cepin ne bi vzdržal sunka. Varovanje bi bilo pomirljivo, a lažno. Bili smo utrujeni in nikomur ni bilo do vseh teh priprav. Najraje bi legli in zaspali. "Koliko je ura?" je vprašal Danilo. Snel sem rokavico: "Nekaj čez drugo." "Bočno bomo drseli navzdol in zavirali z robniki," je rekel Vanč.

"Navezani," je dodal Danilo.

"Ne. Če eden zdrsne, potegne druga dva za seboj. Pazi samo, kako boš prišel čez rob. Potem bo šlo. Bodimo daleč narazen. Ne drsimo drug nad drugim. Če gornji zdrsne, bo odnesel še spodnjega."

Težko je bilo prestopiti rob, postaviti levo smučko v globino, zarezati z robnikom v trd, skoraj navpičen sneg in si napraviti stojišče, ki bo nosilo vso težo telesa, preden bočno zdrsneš v globino. Ko sem trdno stal, sem pogledal v mamljivo mesečno globino. Nato v steno Dedca pred seboj, čez katero teče še ne tako

dolgo nazaj prvič preplezana izredno težka smer, ki sta jo zmogla Cic in Rado Kočvar.

"Ne glej navzdol. Glej predse in počakaj, da bom dlje spodaj in pred tabo," sem rekel Danilu, ki se je pripravljaj, da bo stopil za menoj. Počasi sem nagnil smuči z desnega na levi robnik in zdrsnil bočno navzdol. Lepo je drselo. Kot po plošči prevrnjene mize, strmi in gladki, sem drsel navzdol, previdno uravnaval hitrost in menil, da nisem več utrujen. Na kratko sem pogledoval v poledenele stene Dedca, osvetljenega z mesecem, pomikajočim se proti zahodu. Ozreti se za Danilom in Vančem je bilo prenevarno – lahko bi izgubil nadzor nad gibanjem. To se lahko zgodi tudi zaradi napete toge drže, sem pomislil in začel previdno zavirati. Nisem bil prepričan, ali je strmina postala položnejša ali sem se je navadil. Ustavil sem se. Pritisk na mišice je popustil in lahko sem mirno gledal v steno. Ponovno sem zdrsnil, in res je strmina popuščala – in popuščal sem lahko tudi jaz. Začel sem drseti naprej, prehajal v držo smučarja, postajal hitrejši in naredil prvi zavoj. Ozrl sem se in za nekaj trenutkov videl dve temnomodri silhueti. Potem sem usmeril pogled na strmino pred seboj. Tukaj ležijo poleti velike skale. Lahko bi me katera neusmiljeno ustavila. Začel sem vijugati in sprostila sta se duh in telo. Utrujenost je za kratek čas izginila in plaval sem skozi mesečino, dokler trenje ni ustavilo vztrajnosti mase. Stal sem in noge so mi govorile, da se ne premaknejo več. Ustavila sta se tudi Danilo in Vanč. Ne prav blizu. Naslonila sta se na palice in povsila glavi. Kot jaz.

Koča mora biti desno od nas. Z vrha je nismo videli. Verjetno je bila preveč zasnežena. Vanč se je vzravnal in premaknil. Z Danilom sva mu brez besed sledila. Šlo je rahlo navkreber, a zame je bila strmina komaj obvladljiva. Mesečina se mi ni več zdela veličastna. Hotel sem samo še do koč. Spet smo stali v rahlem puhastem snegu in videli le dve okni in nekaj zidu sredi velike snežne kope.

"Katero okno ni zaklenjeno, Vanč?" sem vprašal.

"Po moje desno," je odvrnil. Odpeli smo smuči in z Vančem sva se prikobacala do okna. Imel je prav. Okno je bilo zamrznjeno, a se je dalo odriniti. Smuči smo zapčili v sneg. Menda ga ne bo zapadlo še toliko, da jih bo pokril. Nebo je bilo zvezdnato. Potegnili smo nahrbtnike v notranjost in po njih iskali baterijske svetilke. V njihovi svetlobi smo se spustili v pritličje. Jedilnica je bila razmetana. Naokrog so ležale odeje, obveze, pomožne vrvice in opornice.

"To je od Celjanov," je rekel Vanč. "Reševali so Rejo,² ko ga je nedavno pod Škarjami zasul plaz. Gremo najprej po drva in zakurimo, da si natalimo nekaj vode, potem pa poiščimo petrolejke."

Goreti ni hotelo. Samo pri odprtih vratih peči so se pokazali plameni, oblizovali odprtino vrat in hlastali za kisikom. Bili so vedno krajši, dokler se niso umaknili med drva in počasi zamrli. Debel bel dim se je ovijal okoli naših glav, ko smo pihali v odprtino. Ne-

² Ivo Reja je bil z družbo na Korošici 29. novembra 1960.

kajkrat se je še zasvetilo – in nato tema.

"Dimnik ne potegne," sem rekel, in oba sta zlezla na streho, medtem ko sem že ves solzen še vedno pihal v štedilnik. Končno je zagorelo in zublji so se potegnili v kurišče. Danilo je v drvarnici našel dolg kol in prebil led v dimniku. Največjo skledo smo napolnili s snegom, odvzeli obročke s kurišča in jo postavili na odprt ogenj. Bili smo žejni. Iz jedilnice smo prinesli dve mizi v kuhinjo in si z odejami iz spalnic naredili ležišče.

Sredi noči sem slišal Vanča, kako je zlezal iz gnezda in se trudil po štedilniku, da bi obudil že skoraj ugaslo žerjavico. Kljub debeli volneni čepici in teži pokrival sem imel mrzel nos. Povlekel sem glavo v toplo luknjo kot želva v oklep in pomirjen, da bo še gorelo, zaspal. Ko sem se prebudil drugič, je bil nos prav tako mrzel in mrzlo je bilo tudi v prostoru. Zlezal sem iz oklepa odej, ponovil Vančev maneuver in zaspal. Tretjič me je prebudil Danilo. Lezel je izpod pokrival, godrnjal, da ne more spati, da je žejen in da je hladno. Vanč je prižgal svetilko: "Ura še štiri ni."

"Drv je zmanjkalo. Grem v drvarnico," je Danilo segel po bundi in odšel na hodnik, kjer so bila ob zasneženem vhodu zložena drva. Morda smo preveč utruje-

ni, sem pomislil in tudi sam zlezal na plan, vzel svetilko in posodo za vodo ter odšel v prvo nadstropje, da pri oknu zajamem snega. Zgoraj je bilo nekoliko svetleje kot spodaj. Odprl sem okno in pričakoval zvezdnato nebo, trčil pa v sneženo steno. Zamefalo nas je! Z roko sem sunil v sneg in pred menoj je nastala svetla luknja. Pogledal sem skozi jo. Snežilo je. Prav na gost. Zajel sem snega, ga natlačil zvrhano čez rob posode, zaprl okno, odnesel skledo v kuhinjo ter jo postavil na štedilnik.

"Zunaj je dan. Sneži in ura je štiri popoldne," sem svečano oznanil.

"Siplje ga ko za stavo. Pripravimo se na prezimovanje. Odkopljimo kakšno okno, da bo svetleje, potem pa pospravimo jedilnico. Kaj veš, kako dolgo bomo tukaj. Morda do pomladi," je glasno razmišljal Vanč in pogledal Danila, ki je bil najmlajši. "Z gorivom je treba varčevati, saj je vsak kos lesa prinesen na ramenih ali muli," je dodal. "Zamisli si, Danilo, kako debelo bo pogledal oskrbnik spomladi, ko bo odklenil kočico in za vrati ne bo niti treske, da bi zakuril, in ko bo vstopil v kuhinjo, bo na mizah našel v koce zavite tri skelete." Pospravili smo vse razmetane prostore v koči, potem pa se je Vanč zagledal v steno, kjer je visela plitva lese-

Čarobna snežna belina
Foto: Miha Pavšek

Turno smučanje
privablja
vse več ljudi
Foto: Miha Pavšek

na omarica s steklenimi vrati, za njimi pa več fotografij: "Poglejta, fanta. Tukaj bodo drugo leto visele tudi naše slike. Vsi ti so tukaj darovali goram svoje mlado življenje." Z Danilom sva ga precej nejeverno pogledala, nakar smo šli v kuhinjo pripravljat zajtrk ali večerjo. Po jedi je Vanč prižgal drugo petrolejko, vzel iz nahrbtnika majhen blok, oblekel bundo in se preselil v jedilnico. V svojem nahrbtniku sem poiskal vrečko s *klojci* in jo pokazal Danilu. "To je sicer volumensko večje od vrečke s čajem, vendar ne tudi toliko težje. Je pa mnogo bolj koristno. Posušeni jabolčni krhlji. Če greš po sneg, bova skuhala kompot z veliko tekočine. *Klojce* bova namočila, da bodo mehki, in jih nato kratko povrela. To je boljše kot vsak čaj," sem mu zagotovil, in bila sva zaposlena. Po kuhanju sva šla preverit, kako je z vremenom, toda okno je bilo ponovno do polovice zasneženo.

"Jutri bomo najprej odmetali sneg." V jedilnici je Vanč vstal od mize, stopil do omarice s slikami umrlih, iz zadnjega žepa hlač potegnil denarnico, poiskal planinsko izkaznico, jo odprl in svojo sliko podržal na steklo. "Še je prostora," je dodal polglasno in se vrnil k mizi.

"Sedita in poslušajta," je ukazal. "Imam pesem. To sem bil dolžan narediti iz antropoloških razlogov. Saj veš, da *foter* piše: Smrt prihaja, me ohlaja, smrt prihaja čez goro. Se bova vzela, lušno imela, jaz in moja bela smrt – za balo bo mrtvaški prt."

"Vanč, zdaj pa te nosi."

"Izzivanje smrti, ki ji ubežiš, je zmaga nad hudobno naravo."

Vrnili smo se v jedilnico. "Leščerbo ugasni, Vanč."

"Ne!" je le rahlo privil stenj petrolejke. "Za Rejo in one v škatli," je rekel in zaprl vrata za seboj. "Kako je bilo to

z Rejo?" sem vprašal. "Rekel je, da gre na Škarje. Drugi so mu odsvetovali, eden mu je celo rekel, da ga bo odnesel plaz, Reja pa je rekel, da mu bodo zapeli 'tam, kjer rododendron raste, naj bi pokopali me'. Potem se jih je nekaj le odločilo in so šli. Na poti se je Reja za zabavo res popeljal z majhnim plazom, veselo pomahal, toda plazič je padel čez rob stene in Reja z njim. V tem trenutku se je spustila megla in dogodek je izginil v belini. Reja na klice ni odgovoril. Ko so ga našli, je bilo prepozno. Na dan pogreba je bilo nebo sivo in oblačno. Krsta je stala nad jamo, oblaki nad njo so se razprli in skozi njih so pogledale gore."

Snežilo je še tri dni in dve noči. Vanč je napisal še melodijo in bili smo prvi trio, ki jo je zapel. Prebrali smo vse, kar smo našli tiskanega, in zaloge hrane so kopnele. Potem se je sredi noči, spanja smo imeli čez glavo, nenadoma razsvetlilo. Iz zgornjih prostorov se je stekalo toliko svetlobe, da smo se do okna povzpeli brez luči. Zunaj je bilo svetleje kot pred tremi dnevi in nad Dedcem se je bohotala velika okrogla polna luna. Strmeli smo v čarobno svetlobo in ostre, temne sence, ki jih je raztresla naokoli.

"Gremo na Ojstrico," sem rekel brez pomisleka. Oblekli smo se, naredili dereze, vzeli vrv in cepine. Plazu ne bo. Mirzlo je še, in če se držimo skal, bo navzdol drsel le odvečen pršič, ki nima opore, smo razpravljali.

Že prvi metri strmice so zabrisali še obstoječe pomsleke in nas spodbudili. Veter je sneg zbil in dereze so grabile kot v učbeniku. Le po kotanjah, kjer ga je naneslo, se je udiralo. Hitro smo se vzpenjali, kot da nas nesejo nevidni lunini žarki, a bili sta samo negibna hladna svetloba in senca, mrtva lepota vse do neba. Kot v sanjah smo prišli na vrh in nihče ni pomislil, da

Imel si me rad
kakor gore,
previs in prepad,
kot vrh, kamor si hrepenel,
plezal čez skale
in široko obzorje
s pogledom objel.

Imel si me rad
kot redke gorske rože,
pripete v skalne razpoke,
kot hladne izvire, potoke,
kjer si žejo gasil,
kot skalno polico,
kjer utrip si umiril.

Imel si me rad
kot samotne gorske poti.
Z njimi te naj bi delila.
Vedela sem in sklenila:
orlu ne bom vezala krila.
Leti naj. Vabi ga vrh in nebo,
gora in njena strmina.

R. M.

bi se navezali. Tam spodaj, nekje pod Škarjami – gledali smo proti Planjavi in veliki večernici – je plaz zasl Rejo. Molče smo stali in gledali. Ni se nam mudilo z vrha. Beli vrhovi so bili jasno začrtani, le tam proti Mrzli gori se je na nebu iz meglice, ki se je vzela bog si ga vedi od kod, oblikoval pokončni svarilni prst. Gremo, svari nas! Ob nenehnem pogledovanju proti mesecu sem pozabil na široko hojo in zob dereze se je zataknil za gamašo, padel sem naprej in že drsel z glavo navzdol. Zabodel sem cepin kot pri vajah na Uršlji gori. Noge so se obrnile v globino, hitrost drsenja se je zmanjšala – ustavil sem se.

Jutro je bilo sončno, dolina pod oblaki in na smučeh smo se dvigali proti Petkovim njivam, da bi počeli to, zaradi česar smo prišli. Toda nad Planjavo so se zbirale ovčice, ki niso obetale nič dobrega. Danilo je v globokem pršiču zadel v skalo in zlomil konico smuči. Menili smo se, da bi šli naslednji dan v dolino.

"Jaz imam svojo pesem, in ne pozabimo svarilnega prsta sinoči. Sreču se je pri sestopu zataknila dereza in odletel bi, da se ni ujel s cepinom. Tebi se je zlomila smučka, in fižol, ki se namaka že tretji dan, je še vedno trd. Svari nas. Za svoje čakanje smo bili nagrajeni. Gremo!" je Vanč končal posvet.

V drvarnici je bilo nekaj orodja in Danilo je za take primere nosil s seboj žebličke. Ni bilo prvič, da se mu je zlomila smučka. Razrezali smo pločevinko, izdelali objemko za zlomljeno smučko ter jo skupaj z opornico, ki jo je s sekiro oblikoval Vanč, na gosto pribili z žeblički. Za preizkus trdnosti je Danilo šel nekajkrat okoli koč. Sonce je bilo le še svetel krožnik, prekrit s sivino neba, izpod katerega so se komaj zaznavno pojavljale drobne snežinke.

Še v temi smo zjutraj zaprli okno za seboj in se odpravili proti dolini. Snežilo je vso pot, sneg je bil globok, in ko smo prišli v Ljubljano, je bila spet noč.

"Spala bosta v mojem študentskem *cimru*. Vlaka za Maribor ni več."

Vanč je imel pri očetu sobo za čas študija in tako smo se tiho priplazili vanjo. Prižgal je luč. Na postelji se je premaknila odeja. Verjetno sta bili dve, tako visoka je bila gomila, izpod nje pa se je prikazala kuštrava glava mlade ženske. Nič ni rekla. Odgrnila se je in z Danilom sva vljudno pogledala stran. Menda je vzela svoja oblačila in izginila za vrati.

"To je *fotrova* gospodinja. Spi tam v majhni kamri na ozkem divanu, in kadar sem doma v Rušah ali v hribih, ji prepuščam posteljo. To je sporazum našega delavskega sveta," je začel Vanč urejati razmetana pokrivala.

"Jaz bom spal tukaj na teh dveh naslanjačih, vidva pa v postelji. Zeblo vaju ne bo, čeprav kurjave tukaj ni, saj je *punca postlo* zagrela."

Odložila sva nahrbtnike ob steno pri vratih, se napol slekla in zlezla pod pernico. Vanč je še nekaj prelagal po sobi; nenadoma je imel v rokah fračo, ki smo ji rekli štanpulc, jo nategnil in uperil v naju.

"To je začetek in konec militarizma," je rekel, zvil gumo okoli vilic, vrnil fračo v predal, se spravil na svoje zasilno ležišče in ugasnil luč.

To je bilo moje zadnje doživetje z Vančem Potrčem. Zatem sem le še prebiral njegove zanimive opise visokogorskih tur. Nekaj deset let pozneje je v mariborskem kulturnem društvu starejša pesnica brala svoje pesmi, in čeprav je nisem poznal, sem uganil, komu je bila namenjena poezija – Vanču. ●